

Τα τραγούδια στους καιρούς του Μνημονίου

Πώς ένα τετράστιχο του Νίκου Πορτοκάλογλου έφερε εμφύλιο στο Διαδίκτυο.

Πρώτο πλάνο ΣΕΛΙΔΕΣ 2-3

Πρώτο πλάνο

Η τελευταία διαμάχη για το τραγούδι του Νίκου Πορτοκάλογλου «Θα περάσει κι αυτό» υπενθυμίζει τον διαχωρισμό πολλών καλλιτεχνών, ανάλογα με τη στάση τους απέναντι στο Μνημόνιο

Οι σίχοι κάνουν πόλεμο

ΡΕΠΟΡΤΑΖ ΖΩΗ ΛΙΑΚΑ

«Περάσαμε ξυστά από τον γκρεμό. Κινδυνέψαμε να πάμε 50 χρόνια πίσω, να γίνουμε Αφρική. Είμαι από αυτούς που λένε αντιδημοφιλή πράγματα, όπως "μπορεί να φταίμε κι εμείς"». Αυτά δήλωνε σε συνέντευξή του στο «Νουν» ο Νίκος Πορτοκάλογλου πριν από λίγους μήνες. Και συνέχιζε: «Μόλις κάποιος μιλήσει για προσωπική ευθύνη, αμέσως τον χαρακτηρίζουν

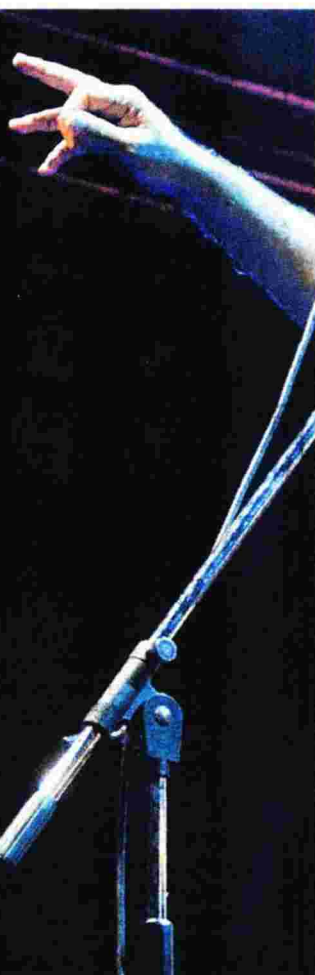
Μαίνεται ο διαδικτυακός εμφύλιος που έχει προκαλέσει το νέο τραγούδι του Νίκου Πορτοκάλογλου

πασόκο και ότι συμφωνεί με τον Πάγκαλο. Πρέπει να λιθοβοληθεί ως προδότης, μνημονιακός και πουλημένος. Είναι εύκολο να λες ότι είμαστε αθώες περισσότερες και ότι φταίει μόνο οι 300 και οι Γερμανοί». Οι δηλώσεις εκείνες μοιάζουν πλέον σαν ετεροχρονισμένη απάντηση στον διαδικτυακό εμφύλιο που μαίνεται γύρω από το τραγούδι

του «Θα περάσει κι αυτό». Είναι μνημονιακός ή δεν είναι; Έχει δικαίωμα να γράφει στίχους που συντάσσονται με ένα στρατόπεδο; Αυτή η μετάφραση έγινε πάντως στο τραγούδι του και ειδικά στο τετράστιχο «Είναι η πόλη μου καμένη/είν' η χώρα μου μισή/νικητές και νικημένοι/όλοι χάσαμε μαζί», το οποίο σύμφωνα με ορισμένους θύμισε τη λογική «μαζί τα φάγαμε» του Θόδωρου Πάγκαλου. Ο δημιουργός του τραγουδιού σε επικοινωνία που είχαμε μαζί του δήλωσε: «Δεν θέλω να πάρω θέση τώρα. Αυτός είναι ο λόγος που δεν βγήκα σε κανάλια και ραδιόφωνα. Θα τοποθετηθώ αλλά με απόσταση χρόνου».

ΟΙ «ΠΥΡΙΝΟΙ». Βέβαιο είναι ότι η οικονομική κρίση αλλά και κάθε είδος πολιτικής όξυνσης την τελευταία πενταετία προκαλούσαν την έμπνευση των τραγουδοποιών και η νέα θεματική – τρόικα, δανειστές, χρέος – πρωταγωνιστούσε ουκ ολίγες φορές στη στιχουργική τους. Ο Νότης Σφακιανάκης με τους στίχους του Σπύρου Γιατρά και τη μουσική του Αλέκου Χρυσοβέργη έκανε το δικό

του σχόλιο για το κίνημα της «πλατείας» καλώντας τους πολίτες σε λαϊκή εξέγερση: «Και αν βάζουν σύρτες στις ψυχές μας/στο στόμα μας ταινία/υπάρχουν πεζοδρόμια/υπάρχει κι η πλατεία». Δεύτερη καριέρα έκαναν, εξάλλου, οι σίχοι του Βολφ Μπίρμαν (σε μετάφραση του Δημοσθένη Κούρτοβικ) στο κομμάτι του Θάνου Μικρούτσικου «Αυτούς τους έχω βαρεθεί». Το μήνυμά τους ανανεώθηκε με την επανεκτέλεση από τα Υπόγεια Ρεύματα του δίσκου «Πολιτικά τραγούδια», που είχε κυκλοφορήσει το 1975 με ερμηνεύτρια τη Μαρία Δημητριάδη. Τα υπόλοιπα έδεσαν με την επικαιρότητα: «Και τι θα χάνανε χωρίς αυτούς όλους, τους Ευρωπαίους, τους προφασίους, που καλύτερα θα ξέρανε πολλά, αν δεν γερμίζαν

Στις δύο όχθες του Μνημονίου

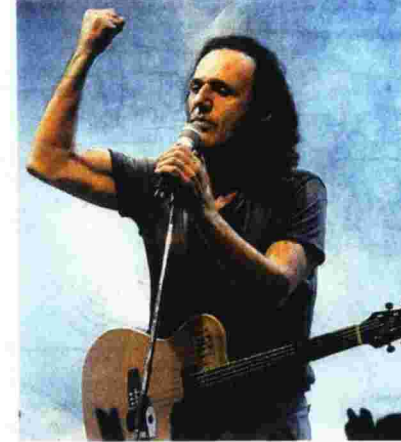
Δύο είναι οι περιπτώσεις που συμπικνώνουν ουσιαστικά τη στάση των καλλιτεχνών απέναντι στη μνημονιακή επικαιρότητα. Ο Γιώργος Νταλάρας που δέχτηκε γιαούρτια και νεράντζια επί σκηνής, κατά τις δωρεάν συναυλίες του στον Πειραιά την άνοιξη του 2012. Τότε η δήλωσή του ότι «το Μνημόνιο ήταν

μονόδρομος» χρησιμοποιήθηκε από ακροατές σαν επικείμερο για να ξεσπάσει η βία. Από την άλλη, η Χάρης Αλεξίου θα πρέπει να αισθάνεται δικαιωμένη αυτές τις ημέρες, καθώς έσπευσε να εξαργυρώσει τη συμπάθεια των «αγωνιζόμενων καθαριστριών», πέρυσι τον Ιούλιο, φορώντας το περίφημο κόκκινο γάντι.

3

Μνημονιακό ή όχι το νέο τραγούδι του Πορτοκάλου; Η διαμάχη καλά κρατεί. Τραγουδοποιοί όπως ο Αλκ. Ιωαννίδης (κάτω αριστερά) και ο Β. Παπακωνσταντίνου (πάνω δεξιά) είναι από τους καλλιτέχνες που έχουν εμπνευστεί – ο καθένας με τον δικό του τρόπο – από την κρίση

στάσεις από την επαναστατικότητα στην «Πολιτική τοποθέτηση» από το τελευταίο του άλμπουμ «Μικρή βάλιτσα»: «Ρεζύμαι σούσι κι ονειρεύομαι επανάσταση/καλοταϊσμένος περιμένω την ανάσταση/είμαι γελοίος». Ο ίδιος καλλιτέχνης βέβαια προκάλεσε θόρυβο την επομένη της νίκης του ΣΥΡΙΖΑ όταν έγραψε ανοιχτή επιστολή: «Σήμερα εγώ, ο εμμονικά ακοιμάτιστος, ο καχύποπτος απέναντι σε κάθε ηγεσία, ο χωρίς συμφέρον να εκτίθεται, εκθέτω τη συγκίνησή μου ευχαρίστως, κι ας μου βγει και σε κακό». Και ο Σωκράτης Μάλαμας θα δηλώσει αισιόδοξος για την κυβερνητική αλλαγή, διατηρώντας πάντως σαφείς αποστάσεις σε ό,τι αφορά την τέχνη του. «Οι λέξεις “προδότες”, “κρεμάλες”, “τοκογλύφοι”, “τρίκα” μεγαλώνουν το χάσμα και αυξάνουν την ένταση. Απευθύνονται στο θυμικό με αρνητικές συνέπειες για όλους» δήλωσε στο «Νουν» στις 29 Αυγούστου

Μνημόνιο και κρίση είναι συχνά πηγή έμπνευσης για τους τραγουδοποιούς

ολοένα την κοιλιά, υπαλληλίσκοι φοβητσιάρηδες, δούλοι παχιοί, τους έχω βαρεθεί».

Μεσούσης της κρίσης κυκλοφόρησε και η συνεργασία του Χρήστου Νικολόπουλου με τον Μανώλη Μητσιά. Ο τίτλος του δίσκου, «Πατρίδα δανεισμένη», δεν άφηνε περιθώρια. Σύμφωνα με δήλωσή του ερμηνευτή των «αντιμνημονιακών» τραγουδιών: «Σαν καλλιτέχνης έχω την υποχρέωση, όπως και όλοι οι καλλιτέχνες, να μεταφέρουμε στον κόσμο αυτά που συμβαίνουν, στην καθημερινότητα. Γιατί ο καλλιτέχνης δεν είναι τίποτα άλλο, από το φερέφωνο του λαού, όπως έλεγε και η Μελίνα Μερκούρη».

Ο κατάλογος της έμπνευσης έμελλε να είναι μακρύς. Η «Κατοαρόλα» των

Κραουνάκη - Μητροπάνου ταίριαζε απόλυτα με το κίνημα των «Αγανακτισμένων» τον Μάιο του 2011 («Βάλε κατοαρόλα φίλε μου ξεκόλλα/πες και στα παιδιά να έρθουν μια βραδιά/να τα σπάσουμε όλα»). Από κοντά και ο Βασίλης Παπακωνσταντίνου που τραγούδησε το «Χαίρε» όταν έπεσε το μαύρο στην πρώην ΕΡΤ: «Χαίρε υπουργέ των ευεργετημένων/Χαίρε υπουργέ των επιτυχημένων/Χαίρε υπουργέ των εξαθλιωμένων/των άνεργων, των άστεγων, των αυτοκτονημένων».

Οι «ΜΕΤΡΙΟΠΑΘΕΙΣ». Δεν έγραψαν όλοι οι προβεβλημένοι καλλιτέχνες πυρίνους στίχους. Χωρίς να ανήκει στη «λογική Πορτοκάλου», ο Αλκίνοος Ιωαννίδης παίρνει απο-

ΑΡΙΣΤΕΡΑ ΤΗΣ ΕΔΕΜ
ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗ Ν. ΜΑΝΙΑΘΗ

Θα περάσει κι αυτό;

Είναι πολυτέλεια να μαλώνουμε για την πολιτική στάση και το νόημα των στίχων ενός καλλιτέχνη ή υπάρχει λόγος σοβαρός να το κάνουμε και ως προϋπόθεση της δημοκρατίας;

Το καινούργιο τραγούδι του Νίκου Πορτοκάλου με τίτλο «Θα περάσει κι αυτό» είναι το πιο νωπό παράδειγμα προσομοίωσης εθνικού δικασμού αφού με αφορμή τους στίχους του χωριστήκαμε πάλι σε μνημονιακούς - αντιμνημονιακούς. Ένα μέρος του τραγουδιού είναι αρκετό για να πυροδοτήσει σκέψεις: «Είναι η πόλη μου καμένη είν' η χώρα μου μισή/νικητές και νικημένοι όλοι χάσαμε μαζί». Λίγες σκέψεις μου ίσως προσθέσουν κάτι.

■ **ΠΡΩΤΟΝ:** Θεωρώ πως το κομμάτι – που είναι ενδιαφέρον μουσικά – είναι όντως πολιτικό ή τέλος πάντων επιτελεί μια πολιτική λειτουργία. Και όντως, η νοηματική του δομή είναι κοντά στην παγκάλεια ρήση «μαζί τα φάγαμε».

Αν τα τελευταία πέντε μνημονιακά χρόνια είχαμε τον θυμό και το όλο λυρισμό σπικωμένο δάχτυλο καλλιτεχνών που τα έβαλαν με τον καπιταλισμό ή τις όψεις του, από την άλλη είχαμε και ένα νέο στερεότυπο: αυτό των «εμείς φταίμε για όλα», «ζούσαμε μέσα στο ψέμα και στα δανεικά» και γενικά την αναπαραγωγή ενός αυτομαστιγώματος που εξίσωνε την ατομική ευθύνη της μη κομμένης απόδειξης για μια τυρόπιτα με τη συλλογική ενοχή για μυθικά ποσά για προμήθειες εξοπλιστικών.

Εδώ, ταξινομήθηκαν απόψεις αποδομητικές του παλιού πολιτικού συστήματος και από εδώ ο νέος φετιχισμός για τους «καλούς ξένους» που σώζουν την Ψωροκόσταινα γέννησε μια νέα ιδεολογική υπογεμονία πλάι στην κυρίαρχη του αριστερού λυρισμού που χαίδεψε τον λαό για τα πάντα.

■ **ΔΕΥΤΕΡΟΝ:** Θεωρώ πως ο Πορτοκάλου εντάσσεται στον νέο στερεοτυπικό λόγο του «μαζί τα φάγαμε», λειτουργεί πολιτικά δηλαδή στον τόπο και στον χρόνο του, και βέβαια η κριτική στη στάση του είναι αυτονόητη και γόνιμη.

Χρειάζεται όμως μια υποσημείωση: η κριτική δεν μπορεί να είναι λιθοβολισμός ή νεομακαρθισμός. Και οφείλει να λάβει υπόψη της πως ο καλός τραγουδοποιός δεν είναι κομισάριος που διαχειρίστηκε εξοπλιστικά ή Μεσογειακά Προγράμματα αλλά ένας καλλιτέχνης που υπόκωφα ή κραυγαλέα διατύπωσε μια άποψη. Από την εποχή των Φατμέ, εξάλλου, ο στίχος εγκιβότιζε μια έμμεση δυσάρεσκη για τις ιδεολογίες και εξέφραζε μια νέα απολιτική στάση μιας γενιάς που είχε μπουκτίσει από τις σπικωμένες γροθιές και αναδιπλώνονταν μοναχικά στο αστικό φόντο της Μεταπολίτευσης.

Κοινώς, ο Πορτοκάλου εξέφρασε μια πολιτική θέση με το νέο τραγούδι του, συνεπεί με την όλη πορεία του. Δεν είναι όμως ο Σόμπλε, ούτε ο συστημικός αυλιτικός που θα λιθοβολίσουμε.